



Valvira

Sosiaali- ja terveysalan
lupa- ja valvontavirasto

Millainen on hyvä asiantuntijalausunto ja miten se laaditaan? – asiantuntijan näkökulma

Valviran asiantuntijasymposium

8.2.2017

Helsinki

Pia Lahtinen

Kehittämispäällikkö, YTL



Asiantuntijalausunnon merkitys ja luonne

- Pysyvien asiantuntijoiden kannanotoilla on *keskeinen asema* valmisteltaessa Valviran päätöksiä ja lausuntoja sekä ratkaistaessa asioita.
- Valviralla on yli 300 ulkopuolista pysyvää asiantuntijaa, joilta pyydetään kirjallisia asiantuntijalausuntoja.
- Valviran ja pysyvien asiantuntijoiden lausunnot ovat *luonteeltaan asiantuntijalausuntoja*, jotka annetaan viranomaisen toimeksiannosta.
- Valvira pyytää asiantuntijan lausuntoa
 - 1) virastossa ratkaistavana olevaan asiaan (esim. sosiaalihuoltoa koskevat valvonta- ja lausuntoasiat, kantelut) *tai*
 - 2) muun viranomaisen tai tuomioistuimen käsittelemässä asiassa, johon on pyydetty Valviran lausuntoa.



Asiantuntijan esteellisyyden arviointi

- Valviran tehtävät ja asema edellyttävät, että *luottamus* pysyvien asiantuntijoiden puolueettomuuteen ei vaarannu.
- Asiantuntijalausunnon antajan ***on oltava esteetön*** ja myös ***näyttää*** siltä suhteessa asianosaisiin ja muihin tahoihin, joita asia koskee.
- **Asiantuntija harkitsee itse, onko hän asiassa esteellinen!**
- Epäselvissä tilanteissa voi aina ottaa yhteyttä lausunnon pyytäjään (ensisijassa lausuntopyynnön allekirjoittaneeseen esittelijään)
- Esteellisyyden arvioinnin merkitystä ei voi korostaa liikaa; se
 - rajoittaa jo etukäteen asian käsittelijän objektiivisuuteen, tasapuolisuuteen ja riippumattomuuteen liittyvien epäilyjen syntymistä ja
 - turvaa yleisemmin viranomaistoiminnan riippumattomuuteen kohdistuvaa yleistä luottamusta
- Kehitys on kulkenut esteellisyydskysymyksissä yhä kiristyvään suuntaan.



Valvira

Sosiaali- ja terveysalan
lupa- ja valvontavirasto

Asiantuntija on esteellinen...

Hallintolain esteellisyyserusteet (28 §)

- jos hän tai hänen läheisensä on asianosainen (**asianosaisjäävi**),
- jos hän tai hänen läheisensä avustaa taikka edustaa asianosaista tai sitä, jolle asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa (**avustus- ja edustusjäävi**),
- jos asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa hänelle tai hänen läheiselleen (**intressijäävi**),
- jos hän on palvelussuhteessa tai käsiteltävään asiaan liittyvässä toimeksiantosuhteessa asianosaiseen
- jos hän tai läheinen on hallituksen, hallintoneuvoston tai rinnastettavan toimielimen jäsenenä tai toimitusjohtajana tai vastaavassa asemassa yhteisössä, säätiössä, valtion liikelaitoksessa tai laitoksessa, joka on asianosainen tai jolle asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa TAI kuuluu viraston tai laitoksen johtokuntaan tai rinnastettavaan toimielimeen, jonka ohjauksen tai valvontaan asia liittyy ('sidonnaisuusjäävi')
- siihen, jolle asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa (**palvelussuhde- ja toimeksianto-jäävi**)



Yleislausekkeeseen perustuva esteellisyys

Asiantuntija on esteellinen, ”jos luottamus hänen puolueettomuuteensa muusta erityisestä syystä vaarantuu”
(hallintolaki 28.1 §:n 7 kohta)

Esteellisyys voi olla olemassa esim.:

- jos asiantuntija on antanut aikaisemmin samassa asiassa lausunnon toiselle taholle
- jos asiantuntija on ollut aikaisemmin palvelus- tai toimeksiantosuhteessa asiassa osallisena olevaan organisaatioon
- jos asiantuntijalla on kiinteä ystävyysuhde asiaan osalliseen



Valvira

Sosiaali- ja terveysalan
lupa- ja valvontavirasto

Millainen on hyvä asiantuntijalausunto?

Hyvä lausunto

- on riittävän kattava kyseisen asian arvioinnin kannalta
- on kielenkäytöltään asiallista ja ammattimaista. Kielen tulee olla neutraalia, tiivistä ja yksiselitteistä
- sisältää lausunnon perustana olevan aineiston kuvauksen ja arvion siitä, onko aineisto ollut riittävä johtopäätösten tekemiseen
- kuvaa asiakirjoista ilmenevän tapahtumien kulun pääpiirteittäin
- perustelee johtopäätökset ja kannanotot
 - kirjallisuus, muut lähteet ja tutkimusnäyttö, johon kannanotot perustuvat, mainitaan lausunnossa
 - todettava myös, jos kannanottoa ei ole mahdollista perustaa em. lähteisiin. Kannanotto voi tällöin perustua myös omaan kokemukseen.
 - Käypä hoito - ja vastaaviin suosituksiin viitattaessa otettava huomioon niiden soveltuminen kyseiseen hoitotilanteeseen (mm. suositusten antoajankohta)
- esittää asian kannalta *merkitykselliset* eriävät näkemykset
 - jos asiakirjoissa esitetään erilaisia näkemyksiä asian ratkaisemisen kannalta merkityksellisistä seikoista, niitä on tarpeen punnita (mikä puhuu puolesta, mikä vastaan)
 - mahdolliset koulukuntaerimielisyydet esitetään, samoin se, mitä voidaan pitää vallitsevana käsityksenä



Syy-seuraus –suhteiden arviointi

- **Lausunnossa tulee tarvittaessa arvioida menettelyn ja lopputuloksen välistä syy – seuraus -suhdetta**
- Syy-yhteyden todennäköisyyden vakiintunut asteikko:– erittäin todennäköinen – jokseenkin todennäköinen – *mahdollinen* – jokseenkin epätodennäköinen – erittäin epätodennäköinen
- Jos asiantuntija katsoo, että asiassa on menetelty virheellisesti, lausunnossa on tarpeen konkretisoida
 - missä kohdin tapahtumaketjua olisi tullut toimia toisin
 - kenen olisi tullut menetellä toisin
 - miten tuolloin olisi tullut menetellä
- Arvioitava myös virheellisen menettelyn vakavuusastetta, virheellisestä menettelystä aiheutuneita seurauksia ja sitä, olisiko seuraus ollut vältettävissä toisin toimien



Asiantuntijalausunnon rakenne

INTRODUCTION

Johdanto: Mitä asia koskee?
Lausunnon antajan asiantuntemuksen arviointi

MATERIAL & METHODS

Asiakirja-aineiston kuvaus sekä arvio aineiston riittävydestä johtopäätösten tekemiseen
Arviointiin liittyvä tieteellinen viitekehys, kirjallisuus ja tutkimusnäyttö
Mahdolliset koulukuntaerimielisyydet

RESULTS

Tapahtumien kulku pääpiirteittäin asiakirja-aineiston perusteella

DISCUSSION

Ammattihenkilön/-iden toiminnan asianmukaisuus
Mahdollisen virheellisen menettelyn vakavuusaste ja menettelystä aiheutuneet seuraukset
Olisiko seuraus ollut vältettävissä toisin toimien?
Menettelyn ja lopputuloksen välisen syy–seuraus –suhteen arviointi

CONCLUSION

Perustellut johtopäätökset: asian ratkaisemisen kannalta merkitykselliset seikat ja lopputulokset (tapahtuman aikainen tilanne vs. jälkikäteisarviointi)



Miten asiantuntijalausunto laaditaan?

Lausunnossa vastataan Valviran esittämiin kysymyksiin

- kysymykset ilmenevät lausuntopyyntökirjeestä ja sen liitteenä olevista asiakirjoista
- Esim. kanteluasioissa huomiota kantelijan esiin tuomiin seikkoihin ja kysymyksiin, joihin voidaan vastata aineiston perusteella

Lausunto perustuu Valviran toimittamiin asiakirjoihin

- Lausuntoon ei liitetä sellaisia yleisluontoisia huomautuksia, arvosteluja tai hallinnollisia ehdotuksia, jotka eivät ole tarpeellisia asiantuntijalausunnossa käsiteltävän asian kuvaamisen ja johtopäätöksen perustelujen kannalta

Lausunto rajoittuu lausumaan vain asiantuntijan alaan kuuluvista seikoista

- Lausuntoon ei liitetä asioita, jotka eivät kuulu asiantuntijan alaan, esim. millainen seuraamus virheelliseksi katsotusta menettelystä tulisi määrätä
- Jos asiantuntija katsoo, että asiassa tarvitaan myös muuta erityisasiantuntemusta, voi ehdottaa ko. alan asiantuntijan lausunnon hankkimista

Lausunto valmistuu määräajassa

- Valvira asettaa lausunnon antamiselle määräajan - jos asiantuntija ei voi antaa lausuntoaan asetetussa määräajassa, hänen on syytä ottaa välittömästi yhteyttä lausuntopyynnön allekirjoittaneeseen esittelijään.



Miten asiantuntijalausunto laaditaan?

Muuta huomioitavaa

- Asiantuntijalausunto annetaan *yhtenä kappaleena*.
- Koska asiantuntija ei anna lausuntoaan työnantajansa edustajana, on suositeltavaa käyttää paperia, jossa ei ole työnantajan logoa.
- Asiantuntijan osoite- tai muita yhteystietoja ei merkitä lausuntoon
- Lausunnon antaminen ja siihen liittyvät asiakirjat ovat salassapidettäviä
 - ”Asiantuntija ei ole oikeutettu antamaan tietoja lausunnostaan tai siihen liittyvistä asiakirjoista, joista monet jo sinänsä ovat lain mukaan salassa pidettäviä, eikä muista asiaan kuuluvista seikoista asianosaisille eikä muillekaan tahoille.”

Mahdolliset asianosaisten yhteydenotot ohjataan Valviraan asian tasapuolisen käsittelyn turvaamiseksi.



Todistelu tuomioistuimessa

- Valviran lausuntopyyntöihin liittyvät asiat ratkaistaan usein tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa.
- Ohjeiden mukaisesti laaditut, perusteelliset ja perustellut (sekä lääkäri- ja hammaslääkäriasiantuntijoiden osalta kunnian ja omantunnon kautta vahvistetut) asiantuntijalausunnot ovat periaatteessa *sellaisenaan päteviä* todisteita oikeudenkäynnissä ilman valallista vahvistusta.
- Asiantuntija, joka on antanut lausuntonsa kirjallisena, voidaan kutsua kuultavaksi tuomioistuimeen suullisesti.



Valvira

Sosiaali- ja terveysalan
lupa- ja valvontavirasto

Lähteet

Hallintolaki 6.6.2003/434

Henriksson, Markus (2011) Minkäläinen on hyvä asiantuntijaluento? Valviran alueellinen asiantuntijaseminaari 11.11.2011, Kuopio.

Myllynpää, Arja (2013) Valviran asiantuntijan tehtävät ja rooli. Valviran asiantuntijasymposium 16.4.2013, Helsinki.

Ohjeita asiantuntijoille (2009) Valvira.

http://www.valvira.fi/terveydenhuolto/valvonta/ammattihenkiloiden_valvonta/pysyvät_asiantuntijat/ohjeita_asiantuntijoille (viitattu 2.2.2017)

Kiitos!